

J E L E N K Ö R.

95. szám

Pest, szombat november 28^{kán}

1835.

Foglalat: Magyarország (országgyűlési tudósítás; nemesítés; Zágráb megye közgyűlése; alvidéki hidegek; Kolmár József †). Anglia (lordmayor-nap Londonban; Russell lakomája Bristolban; Fairman ezredesnek egy új levele). Franciaország (Journal des Débats kemény hangja az oroszok ellen; 's erre az orosz követ előterjesztése; amerikai kárpótlási kérdés; párisi szegények száma; 's egyveleg). Spanyolország (carlositák kétkedése Mendizabal rendszabályi sikere felől; angol katonák; szerföldi elméssége a Gazette de Francenak; legújabb hadi hírek) Portugália. Belgium. Németország. Amerika. Törökország. Oroszország. Elegyhírek.

MAGYARORSZÁG.

Pozsonyban nov. 13ikán a' RR. országos ülésben kezdék fölvenni a' már kerületileg bevégezett tárgyakat, illy renddel: a) 3ik üzenet a' fő RRhöz a' jelen országgyűlési sérelmek és kívánatok iránt; b) valamint azok iránt, mellyek később toldalékképen gyűjtettek össze; c) ezekhez a' kíséző fölírásnak javaslata; d) 2ik üzenet az 1827—30ban fölterjesztett sérelmekre, mellyek tárgyában f. e. auguszt. 24ikén kir. válasz érkezett; e) 10ik üzenet a' szólásszabadság dolgában, 's 2ik a' békesi körlevél iránt; f) Bácsnak Zsiva sziget iránti kívánata; g) a' szerémi sérelm; h) Szathmár és Komárom sérelmei; i) Soprony város sérelme; k) üzenet a' magyar nyelv dolgában a' közelebb lejött kir. válasz következtetésében; l) 's a' fölírási javaslat ugyane' tárgyban; m) üzenet 's felírási javaslat az urbéri legújabb kir. válasz következtetésében; n) 2ik üzenet a' T. cikkely iránt; o) 2ik üzenet a' közhasznok aránya dolgában; p) 2ik üzenet 's törvényczikkelyi javaslat a' szóbeli pörre; r) a' vásárbíróági törvényczikkelyi javaslata; s) a' fiumei törvényczikkelyi javaslat az urbéri ügyeknek a' kir. Helytartóság általi elintézés- módja felől; u) a' tized; v) a' nemtelenek személyes pörlekedhetése; x) a' nemtelenek fenyték-pöreinek följobbvittele, 's hatóságok büntetési hatalma; y) az egyenes örökösödés; z) a' világos adósságnak árverés útján kifiztetése; a) a' bírósági ítéletnek okokkali támogatása; β) polgári pöröknek a' királyi 's báni táblán országgyűlés alatt is folytatása; γ) gr. Buttlernak a' Ludoviceára tett ajánlata törvénybe igattassék; δ) 's végre a' köz-igazodás a' porták iránt.

Ő cs. k. fölsége oct. 27i legfensőbb határozati szerint Stanissavlievich Fülöp, ogulini háttárezred kapitányának, és Suhay Pál, körösi háttárezred alkapitányának magyar nemességet méltóztatott díjelengedés mellett ajándékozni.

A' magy kir. udv. Kamara Schönholz József nyug. kapitányt és Komáromban volt sópracticanst Szucsányra ellenőri mázsamesterré; Balásy Farkas practicanst pedig Szereden sómázsássá nevezé ki. (kir. kam. tudósítás.)

Zágráb megye RRei nov. 16kán tartott közgyűlésökben időközben megürült néhány hivatalra pótlék-választást tartván: Pissachich Fridrik eddigi első aljegyzőt főszolgabíróvá, Jellachich Eduardot első aljegyzővé 's Bunyevác Jánost második-aljegyzővé választák; a' bán-főispán ur pedig Kooosz Jánost és Francisky Jánost tiszt. esküttekké, és Vanczas Eleket, és Rinaldyt a' megye tiszt. orvosivá nevezé ki. — Ugyane' közgyűlésben fölolvastatott a' hármassországi főorvosának Daubach Jánosnak ő fölségétől nyert kir. adománylevele, melly szerint a' nyert jószág mellett ezen-tul mint magyar nemes „Doljei Daubachy“ nevet fog viselni. — Karlovitzrol nov. 19kéről költ levél szerint: azon vidék nov. elején egész Sziberiává lett, olly kemény 's illy korán olly mértékben még soha nem tapasztalt hideg lepte meg azt. Nov. 6ikán t. i. elkezdett erősen fagyni 's havazni, melly négy napig éjjel nappal szakadatlanul tartott elannyira, hogy a' hegyeken néhol a' hó 4 lábnyi magasra nőtt 's a' szőlőhegyeken a' szőlővessző sehol sem látszik ki a' hóbul. Mi legszomorubb, az, hogy a' hires bortermő Fruska-hegyen a' szőlő, melly már most hóba van temetve, még jobbára szedetlen, ugyanez történt a' kukoriczával is, melly szinte sok helyütt töretlen még. A' szántóföldek vettetlen maradtak. Szerémben, egész Bánságban és Bácsban mindenfelé szánut van.

Révkomáromban nov. 24 's 25 közti éjjel öröklétbe költözött nagytiszteletű Kolmár József, az ottani helvet. valláskövető egyház predikátora, 's egyházi vidék esperese, egyszersmind a' dunántuli ref. superintendenciának hosszabb ideig pénztárnoka, széles tudományáról, egyházi ékesszólásáról 's e' tárgy munkáiról ismert 's tisztelt férfiú. — Gazdag ismeretei, folyvást vidám és nyájas lelke, emberszeretete, 's szívet és elmét egyiránt tápláló társalkodása valának szép tulajdoni, mellyek neki közszeretetet biztosítottak. A' Marczibányi jutalom-intézet részről nyomt. feleletei, mellynek a' boldogult egykori pályakoszorúsa volt, egyéb érdemein túl is megörökítik emlékezetét.

ANGLIA.

Nov. Sán halt meg Milton lord Northampton megye parlamenti követe élte 24ik évében. A

Morning-Chronicle azt mondja róla, hogy az arisztokratia ifju tagjainak azon egyike volt az elhunyt, kinek politikai elvei a' nyilvános véleménnyel egy értelműek voltak 's kinek személyes karaktere hazáját szép reményekkel biztata. — Nov. 9én, mint az úgy nevezett lordmayor-napon rendkívüli fénnel tartatott a' nagy menet Mansion-houseból Westminsterbe, melyet nagy lakoma követte a' községi csarnokban. A' menetnél ez alkalommal ismét körülhordattak a' Gog és Magog nevű óriások, e fölött egy brigg mintája vonatott az utcákon végig, mint Anglia tengeri hatalmának jelképe. A' brigget hat ló húzta. Egy csapat lovas a' régi lovagkorból vitézi öltözetbe burkolva lovagla fényes készüllettel. Westminsterbe megérkezvén Copeland alderman a' londoni recorder által bemutatott a' bírának, mint újdonság választott lordmayor. Abinger lord szerencsét kívánt neki a' megválasztatáshoz 's meggyőződését fejezé ki, hogy kötelességét híven fogja teljesíteni. Winchester aldermanhez, a' volt lordmayorhoz fordulva pedig dicséretesnek mondá az elnök, hogy illy mozgatag időkben a' city nyugalmaát főtartotta. Az új lordmayor erre letévé a' szokott esküt, az előbbi pedig tudósítását adta be. — A' lakomán számos magas vendég volt jelen 's ezek közt Melbourne lord, Spring-Rice, Sir John Hobhouse, a' nagy pecsét biztosai, a' diplomata-kar több tagjai, 's a' t. A' lordmayor, szokott áldomásozás után a' ministerekre köszönté poharát, és szerencsét kívánt nekik ahoz, hogy alkalom van nekik most mind azon fontosjavítástlétesíteni a' britt intézvényekben, melyeket az ország állapota megkíván; még inkább kívánt pedig szerencsét ahoz, hogy ezt olly időben tehetik, midőn az ország nagyobb virágzásban van mint valaha; mert noha szenved némileg egy időre a' földművelés, igen remélhetni mindazáltal, hogy a' bérlok 's tulajdonosak ügyekezete szintolly virágzásra juttatja ezt is, mint minőben most a' gyárok léteznek. Végre nagy reményét fejezé ki, hogy a' ministerek képesek lesznek mindazon rendszabályt valószínűsíteni, melyek a' királyból, lordokból 's alsóházból álló britt alkotmányt fentartani alkalmasok. Melbourne igen lekötélő kifejezésekben köszöné meg mind ezt, 's magasztalá London város elsőségeit 's régi dicsőségét, melly már hajdankorban is híres fok és áruhely volt, midőn Anglia még nem állott olly jeles helyen a' nemzetek közt. A' városok növekedése, 's jólléte mond a' minister, némi tekintetben ugyan azok véletlen fekvésitől függ, de még inkább lakosaik karakterétől, a' jó igazgatástól, korlátlan kereskedési rendszertől, helyes, részrehajlatlan, biztos, rendületlen igazságszolgáltatástól, végre, 's főleg lakosai szellemétől, buzgalmatól, becsületességétől 's feddhetetlenségétől. Ezek által

tünteté ki magát e' nagy város mindig, 's ez által fogja magát ezentul is kitüntetni 's növekedni, tágitani azt, mi szük; javítani, mi hibás; bölcs, jogos, és okos politikát követni, hogy e' nagy főváros a' hatalom 's fény azon fokára magasuljon, mellyet még nem ért el. —

Nov. 10én tartatott Bristolban J. Russell lord tiszteletére adott nagy lakoma. Russell a' terembe léptekor, több perczig tartott tetszés-kiáltással fogadtatott; 's az elnök jobbján foglalt helyet. Ugyanazon asztalnál leheté látni még Ebrington, Andover és Seagrave lordokat, Kerry grófit, és Moore Tamás költőt. A' szokott áldomások után a' terem közepére hozták azon pompás serleget, melly a' ns lordnak vala szánva. Az ezért kívántató pénz 6 pences aláírásból gyült össze. Az aláírasi biztosság küldöttsége előlépett, 's az elnök fölírast nyújtott által a' nemes lordnak, mellyet a' gyülekezet gyakor tetszékialtozasi közt olvasztatott föl. Az elnök, miután nyilvánította, hogy a' gyülekezet is osztozik a' felírásbeli érzelmekben, John Russell lord egészségére köszönté el az áldomást, melly nagy lelkesüléssel fogadtatott. Ekkor, a' gyűlés valamennyire lecsilapodván, megszólalt Russell l. 's megköszönvén a' gyülekezetnek e' megtisztelést, megdicsérvén Grey 's Melbourne ministerségeit, Irlandra nézve következőleg fejezé ki magát lényegesen: Irland iránt Anglia gyakran vétkeesen mulasztá el kötelességét, 's következése az lön, hogy Irlandban olly gonoszitétek támadtak a' nép közt, mellyek nem valának egyes gonoszitétek sorába helyezhetők, sem az egyesek által elkövetettekbe; mert részint néptömeg követé azokat el, részint a' néptömeg hagyá jóvá azokat. Mikép kell tehát 's mikép lehet e' bajokon segíteni? A' ministerium két módon szándékozik azt megorvosolni: elsöben az anyagi bajon könnyítve, azután az erkölcsi bajt oktatás és fölvilágítás által semmítve meg. E' végre hozá a' ministerség javaslatba, az irlandi nép közös erkölcsi 's keresztényi oktatását, a' költségeket pedig az irlandi egyház jövedelmei fölöslegéből akará előteremteni, úgy gondolván, hogy miután azon lelkészek szükségéről megésik a' gondoskodás, kiknek híveik vannak, azon papok jövedelmét, kik hívek nélkül huzzák azt, a' nép közös neveltetésire fordíthatják. Végzetül Russell mind a' ministeriumot, mind önmagát menté azon vád ellen, mintha O'Connell kedviért változtatta volna meg politikai véleményét e' tekintetben, mert e' véleményt már 10 év előtt is pártolta. —

A' Morning Chronicle ismét visszatér azon vádjaira, mellyekkel a' francia kormányt d. Carlos ügyéhez szításaért illette, 's azt mondja, hogy minden tagadás, hitetés, ürügy és szemfényvesztés mellett sem igen hajló hinni e' dolog egészen tisztában lételét, mert abban akárhol 's akárki

részéről a kétértelműség súlyát nem rázhatja le, vagy legalább árnyékát nem mellőzheti el.

Morpeth lord Irland titoknoká bizonyos irlandi protestáns lelkész folyamodására ismételve azon választ adá, hogy a' lordhelytartó semmi esetre sem fog katonaságot adni a' tized-behajtásra, mint az eddig a' tory kormány alatt történt, 's kivevén ha valóságos rendzavarás történnék, különben a' zendülési törvény föl nem fog olvastatni.

Haywood ur a' ministeri lapokban egy másik levelet is közre tett, mellyben Fairman ezredest, mint az orange-egyesület ügyviselőjét valóban főségsértésről vádolja. Azt állítja tudnillik: Fairman javasolta, hogy az orangisták ünnepeikor a' királyra elmondatni szokott áldomás egészen hagyassék el, 's nyilvánította, hogy nem 15 eszt. fiatal hajdon, (e' bujtogatások tudnillik 1832ben történtek) hanem Cumberland hg fog a' királyszékre jutni. — A' bathi reformerek nov. 11 valóban megadták Palmer és Roebuck követeknek, az előre jelentett fényes lakomát, mellyen a' városból a' választók közül 700-an jelentek meg. Az idegen vendégek közül jelen voltak többek közt Hume 's Napier ezredek. Brougham lord nem jelent meg, minthogy most tudományos intézetek ügyével szerföltöt el van foglalva. —

FRANCZIAORSZÁG.

A' Bon Sens bizonyosnak mondja, hogy a' tiersparti a' jövő ülés alatt Ney marsal becsülete visszaállítatását fogja sürgetni, melly hasonló legyen Riego becsülete helyre hozatásához a' spanyol ministerség által. —

A' Journal des Débats egész terjedelmében adá azon beszédet, mellyet Miklós czár a' nála udvarlani kívánt varsói hatósági küldöttséghez tartott. Mi lényeges tartalmát adtuk már. A' J. des Débats, — miigen szemetszur — e' beszédre olly cikkekelytközöl, melly nyelvére 's hangjára nézve legkeményebb, 's legegyszerűs megátáadás ezen lap részéről Russzia, 's politikája ellen. Még a' lengyel háborukor sem élt ellene hasonlóval. Midön ezen lap eddig minden gondolatot keresve a' legszeledebb alakokba szokott öltöztetni, most e' cikkekelyben szándékosan a' legvastagabb, legsértőbb szókat 's kifejezéseket választja 's alkalmazza nem csak áltáájában Russziára, hanem egyenesen magára a' czár személyére, érzelmire 's egész gondolkodásmódjára, mellyeket e' beszédben világosan előterjeszt 's a' t.

A' Quotidienne szerint az orosz követ előterjesztést nyujta be a' külministerhez azon cikkekely végett, mellyel a' Journal des Débats, a' kormány eddigi ismért organuma az orosz czárt megátáadta, 's azt kívánta: nyilváníttassék ki a' Journal des Débats által, hogy e' tekintetben vagy függetlenül szólott, vagy hogy áltáájában nem

függő a' ministeriumtól. E' nyilatkozásnak 14én reggel kellett volna a' Journal des Débatsban megjelennie; helyette azonban ujlag megátáadta a' mondott lap az orosz kormányt.

Az amerikai kárpotlási kérdés ujra bonyolodik, 's dolgot ad az illető diplomatáknak. Ezen ügyben a' National közli Livingston amerikai követ levelét a' franczia udvarnál, mellyben kijelenti, hogy az amerikai kormány semmi fölvilágítást nem adand. Az okok, mellyeknél fogvást az amerikai kormánytól a' franczia kamara által kívánt fölvilágítás vagy is elégtétel, mennyiben azt az amerikai kormánynak kellene tenni, egyenesen megátáadatik, azon természetes nézvényből folynak, hogy Jackson gen., noha feje az amerikai kormánynak, mindazáltal az egyesült statusok törvényhozó testeikhez, 's a' kormány egészítő részéhez képest Amerikában csak magányos személynek tekintetik, 's mint ollyannak nézetiért az amerikai törvényhozó 's egyszersmind kormánytest nem felelős. Ha a' franczia kamarák kimondották volna, hogy valamint a' sértés Jackson bocsátványa által történt, úgy egyszersmind annak bocsátványa által orvosoltassék is meg, akkor lehetett volna közelítést reményleni. De így az amerikai kormány semmi elégtételt nem adhat; Jackson pedig az előbbi bocsátványában tett sérelmeket csak akkor vonandja vissza, mint magányos ember, ha neki tetszik. Az amerikai kormány Jackson nyilatkozásiért, habár elnöke is, sem jót nem áll, sem azokért nem felelős. Csupán akkor érdekléné a' dolog az amerikai kormányt, ha a' törvényhozó, 's mint ollyan, az amerikai alkotmánynál fogva egyszersmind kormánytest, a' Jackson bocsátványában (Erläss) kimondott nézetekben osztozott, 's az abban javasolt rendszabályokat elfogadta volna. Mi azonban nem történt. Hogy azonban Jackson föláldozza büszkeségét, 's maga jószántából adjon engesztelő nyilatkozást, sem a' franczialapírók, de az angolok sem akarják hinni. Mind e' mellett még is azt tartják közönségesen, hogy e' vetélkedésből nem fog háboru támadni. —

Noha nem igen sokat hajtának a' párisi csarnokon az amerikai követelések miatt történhető meghasonlásoktól, 's valamennyien békeskiegyenlítést várnak 's reménylenek, még is a' biztosítási ár háboru esetére a' párisi csarnokon, melly eddigelé száztól kettő vagy $2\frac{1}{2}$ vala legföljebb, száztól ötre rugott föl most. — A' király magányos udvarláson fogadta el Allard tábornokot, (Lahore indiai tartományból) ki gazdag pénzgyűjteményt terjesztett elő a' királynak azon ázsiai tartományokból, mellyeket meglátogatott. A' király az ajánlást kegyesen fogadá, 's e' drága gyűjteménnyel azonnal a' királyi könyvtárt ajándékozta meg. Ezen

ajándék egyszersmind bizonyítandja Allard tábornok meleg ragaszkodását hazájához. —

A' Temps a' párisi szegénység számáról következő adatokat közöl: „A' jótékonyági tisztéségek jegyzékei szerint, mellyek Paris 12 negyede közül mindegyikben megvannak, most a' szegények száma igen megcsökkent. 1813ban ez 102,806 volt, 1835ben pedig csak 62,539. — Melly szám noha szerfölött nagy, mindazáltal az előbbinek majd csak fele. Itt ugyan egyedül azon szegényekről van szó, kik a' jótékonyági tisztéségek iverin följegyzvék. E' szám 28,969 családból áll, vagy magányosan élő személyekből; kik közül 9107 csak néha néha kap segedelmezést, 19,862 pedig folyvást. — A' segélyezettettek közül 14,499 férfi, tehát a' segélyezettettek összes számának száztól huszonharmadrésze; 25,748 aszszony, tehát száztól 41ed része; végre 10,862 fiú, és 11,430 leány. Ezen két utóbbak közül 458 atyátlan 's anyátlan árva 16 éven alul. Kitészik innen a' nagy különység a' férfi 's nő nem közt. Jegyzésre méltó, hogy a' segélyezettettek közül a' legnagyobb rész nem is tartozik a' párisi községhez, mert azon 28,969 ház közül, mellyek segélyt kaptak; csak 8945 volt párisi születés; 4764 nem párisi születés volt ugyan, de ott házassítatott ki, 's 15,260, tehát több mint fele a' segélyezett háztartásnak, sem párisi születés nem volt, sem oda nem házassodott. A' segélyezés Paris községi pénztárából adatik, 's e' tárgy így van valamennyi fr. nagyobb városban. —

A' Moniteur Ajaccioból levelet közöl nov. 6ról, melly körülményesen leírja Orleans hg ott mulattát. Többek közt a' herczeg a' szemle után meglátogatá azon házat is mellyben Napoleon született; ugy szinte azon érdekes ültetvényt, hol a' czukornád szabad ég alatt szintolly erősnek természetik mint az Antillákon. Ezután egy táncmulatságban jelent meg, hol Sebastiani grófnéval tánczolt, végre elutazott. — A' Journal des Débats szerint a' kamarák január első napjaiban jönnek össze, a' Courier français szerint pedig január 12én. — A' Messenger szerint folyvást Sauzet urat szándékozik a' ministerség a' követház elnökének megválasztatni Dupin helyett, mind azon beszédeért, mellyet ez a' cassatio-széken tartott, mind azon levélért, mellyet testvére Gregoire urhoz irt, 's mellyben oda nyilatkozott, hogy a' nyomtató nem felelős o'ly esetekben, mellyekben a' vádolt cikely szerzője maga előáll. Majd elvállik, osztózik e a' kamara is a' ministerség haragjában Dupin ellen? — Talleyrand hg folyvást 's gyakran látogatja meg a' tuillériákat. Némelylek azt hiszik, hogy a' palota meghittei, 's az orosz követ, meg Lieven hgasszony közt némi hidegség 's idegenkedő elkülönzés fészült. —

SPANYOLORSZÁG.

Mendizabal határozatára, melly által ama' százezer főnyi új sereg-kiállítás rendeltetik, mint egy carlista levelező megjegyzi, új nevezetes kérdés: mikép fog ezen rendszabály alkalmazásba vétetni, ha majd a' kiállítás még is valahogy eszközöltetik? Kik ismerik a' madridi kormány fölénlenségét, itt látják a' legfőbb bökkenőt. Midőn e' nyáron némi hazafi mozgásról vala szó Arragoniában, senkinek sem jut eszébe részletes ujoncszedést határozni Saragossa, Huesca, Calatayud és Teruel tartományokban, hanem összehívák a' hazafiakat egy közös nagy táborba Mallennél; mi könnyű lett volna ekkor 12—15 ezer embert összegyűjteni! 's ma már a' carlosiak bizonyosan nem számlálnának azon vidéken 8000 embert saját részükről, 's nem volnának urai Calatayudnak és Darocanak. De a' juste-milieu közbeveté magát; elhasználta az erőt, mellyet a' kezdődő mozgás játéku kitétt, 's föláltozta azt részenként, mielőtt a' köz fölfegyverzés létre jöhetett vala. Most már hasztalan ismétlené valaki az üdves rendszabályt. És ugyan miért is venne magára a' nép ennyi áldozatot? Eleinte azt mondák: Izabella a' szabad elvek személyesítettje; most azonban ki hinné már ezt, mióta az estatuto-real ismeretes, azon rendelés, mellyhöz Mendizabal makacsabbul ragaszkodik, mint akárki az országban. Innen egy más kérdés látszik eredni: mi czélra hivatik össze t. i. a' cortes? Először, hogy Mendizabal kormány-rendszabásit jóváhagyja, másodsor, egy új kölcsönt, mellynek javaslatba hozatalát a' minister örömet elhárítja magától, tolni a' nemzetre; 's harmadsor csak látszatolag előkészületekkel foglalatoskodni egy quasi-alkotmányító cortes összehívására. Ezen utóbbi látszatos foglalatosság azonban könnyen valóságossá alakulhat, mihelyt a' nyilvános ügyek kedvetlen folyama megszőpenti találja ezen tanácskozó hősöket, hogy a' felelet terhe a' nemzet bajaiért rajtok marad, 's e' tekintetből tanácsosnak vélemdik az elintézését másoknak engedni által, 's másokra bizni, kiszabadítani Spanyolországot azon örvényből, mellybe ők taszíták. E' készülétek közt két tárgy érdemli meg leginkább a' közfigyelmet, a' választási törvény t. i. és sajtószabadság. Egy nemzetet, melly tömegestül fegyverre szólítatik föl, szabadékos képvisellel korlátozni 's alkotmánnyal vagy csak némi módosításokkal is támogatni, olly dolognak látszik, melly már magával is ellenkezik; nos de épen ez az, mit a' nemzetre tolni készülnek, sőt arratörekesznek, mikép a' közügyek vitatásának eltiltása által lehetségessé tétessék a' népnek azon boldog hiedelembe ringattatása, mintha ama' vitatás csakugyan a' képviselés által történnék meg. A' cortes nem fogja e' czélnak utját szegni, sőt

hihető, majd még kezét is nyújt a szemfényvesztéshez. Alcalá Galiano éppen alkalmas arra, hogy mint hivatalos szónok e' parlamenti cselekedetrelje; gr. las Navas az eldöntő pillanatokban nyeresége által közönségesen gúny tárgyává szokott válni; Arguelles soha sem tudta életében a' köz szabadságot védeni; a' többi tag pedig, kik eddig az ellenzékhez tartoztak, csekély kivétellel igen megelégtülve a' dolgok mostani helyzetével, mert úgy tekintik azt mint saját munkájukat. A' madridi néptől nem tartanak, mert Madridban is úgy széket ütött már a' juste-milieu és pénztársérség mint Európa többi városiban, 's a' jó spanyolok könyv nélkül tanulják a' francia kormányrendszert.

Az angol segédcsoportok Evans alatt, mint egy levelező írja, kikicsapnak Bilbaobul a' szomszéd vidékekre, de elszánt cselekvésre nem merik magokat elhatározni. Vezérjük, mint látszik, szerfölött nagy gonddal viseltetik katonái életére, holott különben, mi az aprólékos katonai szolgálatot illeti, ebben igen is durva és kiméletlen. Szemtanuk ezen kisdolgok szolgálatteleteket egészen czélszerűtlenségnek 's majd nem eltűrhetleneknek rajzolják. A' tiszték jobbra gyerkőczék, kiket csak a' tiszt formaruha tüntet ki, 's kik alig tesznek egyebet, mint cigarrót pöfékelnek 's kenőcsöken török fejeket, melyek egy kis bajszot növesztenek, van aztán e' bajszkának kinja, jobbra, balra, pörgére, hegyesre fenik pödrök, 's mellette oly morda tekinteteket csinálnak, mintha ezzel akarnák a' carlistákat agyon riasztani. De minthogy e' mulatságot is megúnják, közben előveszik a' szegény közlegényeket 's apró gyermekségekért vagy éppen semmiért jó sor korbácsot veretnek rajtuk. Ebből áll a' hadi gyakorlás. A' főparancsnok Evans, hallatlan szokott hagyni minden panaszt; holott ő volt az, ki a' westminsteri követválasztásban éppen az által mellőzteté elversenyitársát Hobhousét, mivel ez a' katonaságnál divatozó korbácsolást védelmezte. Egyes tudósítások is bizonyítják, hogy a' krisztinók valóban gyomrokból megunták már angol bajtársaikat. Österreichischer Beobachter. —

A' levelező ezen ócsárlásról egyenesen általtér d. Carlos katonái dicséretére és ezáfolgatni törekszik azon állítást, mintha d. Carlos a' telet nem leendne képes kitölteni Spanyolországban költség-hijány miatt. Sőt ugymond, legujabban is tetemes alkuk köttettek, nevezetes posztószállítások iránt a' sereg részire, mely tétre egészen új ruhát fog kapni. A' lókereskedők előre szedik föl a' pénzt az általok előállítandó lovakért, mi kétségkívül arra mutat, hogy a' carlosiak erszénye folyvást terhes állapotban van, 's névszerint don Carlos finanziajáról bizton állíthatni, hogy az soha jobb

lábban nem állt, mint éppen most. — A' Gazette de France, habár maga is megsokalja a' carlositák részére új meg új győzödelmi koholást, legalább anekdotákat költ a' nagyhirű carlositák vidor bajnokságaikról. — November őkén, ugymond, a' st. sebastiani várórség, hangászati darabokat játszatott a' bástyafokon. Husz carlista katona, a' bástya közelében szemlélkedve, meghallván a' muzsikát, lerakák puskájikat 's táncolni kezdenek. A' bástyáról azonnal algyulövések durrogtak feljök mintegy 7—8 izben; mire ők mindnyájan a' földre feküdtek. — Kiki azt gondolá a' bástyán, hogy valamennyi rakásra van löve; a' hangászat tehát újra elkezdődött, de a' carlisták is azonnal fölegyenesültek 's újra táncolni kezdenek. Lövés lövésre utánok, 's ők újra lefeküdtek, de mihelyt a' muzsika megzendült, ismét föléledtek 's táncoltak. A' tréfa négy izben ismételtetett egymásután, míg végre az algyuszó elhallgatott, 's a' carlisták ott táncoltak, valamig a' muzsikának vége nem lett. — A' Memorial des Pyrénées ezt írja: Jelentetük közelebb, hogy egy angol hajót a' Reyna Gobernadora gőzhajó a' st. sebastiani vizekben elfogott, míg más ugyanazon nemzetbeli hajónak szerencsésen sikerült az átsusszanás 's a' praetendens számára hozott fegyverszállítványokat háborítatlanul kirakhaták. Az elfogott hajót a' spanyol hatóság zár alá vetette, 's valóban senki sem tagadhatja, hogy ez hevenyében rajtakapás. Azonban, mint halljuk, St. Sebastianban az angol ügyviselő már most visszasürgeti a' hajót. Innen az látszik, az angol politikának nincs más alapelve mint ez: Teljes szabadság Nagybritannia kereskedésének; gátlás és mindennemű akadályozás Franciaország iránt.

Ejszaki részekről jött hírek szerint: Iriarte novemb. 9ikén kirándulást intézett Pamplonából egy carlista csapat ellen, mely a' vidékben mutatkozott. A' csapatot szerencsésen meg is lepte 's ötven embert vert le belőle. — Nov. 10ikén a' carlosi sereg nagy része a' francia határok felé huzódott, 's algyukat is czepelelének magokkal. D. Carlosnak, mint mondják, az volna czélja, hogy Behobienél a' hídfői erőseget megtámadja, 's bár mijében kerüljön, elfoglalja. Oly fontosnak tartja e' várat a' hg. hogy az ostromlást személyesen kívánja vezéreni. Kiváncsi lehet rá az ember, mikép fogják a' carlisták ezen ostromtervöket ama' kimélettel, mellyel ekkor a' francia határok iránt viseltettek, egyeztetni tudni, 's más részről magok a' francziák is milly szemmel leendnek a' dolog iránt? E' vállalat éppen annyi, mint egy hordó löpor közelében tüzzel játszani. Annak hírére, hogy d. Carlos a' Bidassoa partjára jö, számos buzgó pártihive Behobiebe utazott, azo

reményben, hogy a' hget megláthassa. Sokan a' st. Jacques erősebbe tódultak föl a' carlosi sereg munkálatit közelebről szemlélni. Irunba a' „szent zászlóalj“ 10kén már benyomult. Megérkezésekor valamennyi harangot meghuzták. Mondják, don Carlos nyomban jövend utána.

Barcelona teljes nyugalomban van. A' carlositák mindenféle irányzatban, keresztül kasul járnak Catalóniát, 's hol erősbek, adót csikarnak. Egy 3000 főnyi csapatjuk Manresát erősen zárva tartja. Közvélemény, hogy a' 100,000 ember-szedés Catalóniában, melly ezen új összeírásnak magát semmi esetre alája nem veti, csak a' carlositák számát nevelendi. — A' catalóniai sereghoz d. Sebastian váratik, annak vezérletét átveendő.

Madridban a' ministerség folyvást úzi ugynevezett irtogatási munkáját, melly által a' nyilvános hivatalokból főkép a' kormányzás-ágiakból a' régi tisztek elmozdittatnak 's helyeikbe az alkotmányi időszak emberei nevezetnek. Riego sógora és védelmezője igen tisztos hivatalokat nyertek az igazsági ministeriumnál; Osorio ezredes, kit az andujari központi junta Sevilla ellen küldött ki, de a' ki, mint tudva van, semmitsem hajthatott végre, a' seregnél viselt tisztségébe visszahelyeztetett. — A' választási törvényjavaslat kidolgozására megbízott választottság már bevégezé munkáját, 's a' többség egyenes választási rendszert javasol olly viszonyban, hogy 50,000 lélekre száz választó essék, tehetség és legtöbb adómérték szerint kiszemelendő. A' szavazás mindig a' kerület főhelyén menjen végbe, a' szavak összesítése pedig a' tartomány fővárosában történjék meg.

PORTUGÁLIA.

A' királyné 's braganzai herczegné közt a' czivódás 's feszezés folyvást tart. Néha megesik, hogy több napig egy szót sem váltanak egymással, mit a' belső Camarilla (kamarácska, udvari cselszövő társaság) befolyásának tulajdoníthatni, mellyhez most a' lacedämoni érsek, Padre Marcos is csatlakozott. — A' braganzai hgné Necessidades palotából Bempostába akar költözni. Híre van, hogy a' királyné kemény kifejezésekkel élt némmelly ministerei iránt, 's csupán Saldanha marquis és Jervis kapitány maradandnak a' kabinetben; Palmella helyére pedig Lavradio gr. 's Magalhãesre Trigozo hg. lépének. — Tereira hg. letette fő hadi parancsnoki hivatalát. — Tizenhárom új pair nevezetett 's más tizennocez személy nemességet kapott, harminczhárom pediglen különféle keresztet. Ezen előléptetések okát a' következő választásokban kereshetni, 's a' kormányillyes eszközök által reményli a' többséget maga ré zére biztosíthatni. — A' portugáli sereg be-

menetét Spanyolországba mind eddig nem említik a' lissaboni lapok, noha híre van, hogy Mendizabal újra 10,000 főnyi segítséget kíván. — Az éjszaki részeken miguelpárti guerillák mutatkoznak, különösen Tras os Montes tartományban egy 50—60 főnyi csoport jelent meg, melly egy faluban Villareal mellett d. Miguelt kiáltotta ki, de rendes katonaság érkezésekor ismét eloszlott. — A' Gazette de France szerint még több is történt. Szerinte Beira tartomány több pontjain, Mougualdeben, Ceában, miguelpárti guerillák dulongnak, 's az utóbbi helyen a' királyi katonákat is megverték. — A' hadiseregnél számos miguelista lappang, mi a' gyakoriszőkésekből nyilvánosan kitetszik, 's ez egyik oka, hogy a' Spanyolországba nyomulás is ohajtás szerint nem sikerül. — Ezen felül az 1820i alkotmány mellett is nagy a' letkesülés, 's a' Gazette de Fr. jelenti, hogy Entre-Duero-e-Minho tartomány egy helységében ki is kiáltatott. — Az angolok igen számos napszámot és vízfordót (gallegos, mivel nagyobb részint Galliciából jönnek) visznek magokkal Portugáliából Jamaicába, hol azokat négerrek helyett használják.

BELGIUM.

Evain báró, hadminister, párisi utjából már visszaérkezett Brüsselbe. — A' belga Merkur egy társaság összeállítását jelenti, 500,000 franknyi tőkével aloéből aladság (hajókötel) -készítésre, melly minden hasonló nemű munkát meghalad mind erősegre, mind hajlékonyságra nézve. A' fonál Aloe pítitából (indiai kender) fog fonatni, mellyből olly kelméket (Stoff) készíthetni, mik finomságra nézve lenszövetekkel vetélkednek. A' mechemni vasúton utazók azon panaszkodnak, hogy az erömüből felszálló hamu egészen el szokta őket borítani. Nem rég e' módon egy utazónak szikra szállott szemébe, mi olly annyira megsérült általa, hogy elvesztétől tarthatni. — A' „brüsseli kereskedő társaság“ a' vasutakat Fel- és Al-Flerusban, mellyek ott szénszállításra használtatnak, 3,500,000 frankért megvette. — Az antwerpi lap azon hirhez, hogy társaság állott fel gőzhajózásra, London, Antwerp és Hamburg közt, még azt is kapcsolja, hogy nem sokára egy más társaság alapszabályai fognak megjelenni, melly 10—12 gőzhajót szándékozik építeni, 's az éjszakeurópai réveket a' déleuropai révekkel összekötni. —

NÉMETORSZÁG.

Coburgból nov. 8ról jelentik, hogy a' portugáli völegény-kérő, Szász-Coburg Ferdinand hg. lakába megérkezett, minthogy az egész házassági szerződést a' Szász-Coburg hgtörzssökházban szándékoznak létre hozni 's e' végett Szász-Coburg Ferdinand hget is atyjostul 's minden nemzetségesül oda várják. — Lipsében azt vehetni észre, hogy az

ausztriai birodalom minden részeiből folyton foly a' legfinomabb 's középfinom gyapjú-szállítás oda 's ott mind a' két fűrtfajnak igen nagy kelete van 's onnan Hamburgon keresztül Angliába vitetik. Hozzá veti a' tudósító megjegyzésül, hogy a' Trieszt felé divatozó gyapjuszállítástól Anglia részire visszavonult a' kereskedőség, mert a' lipcei gyapjuár inkább szolgál inyére. — Minden német csillagász közértelmű abban, hogy Halley-üstökösön szilárd magvat (derék testet) nem vehetni észre, mert világos fényletű középpontja szembetűnő nagyítás mellett elködlik (köd-alakuvá oszlik). A' Rajna hidját Mainznál nov. 17kén szedék ki 's így egy nappal előbb mint a' pesti a' zajló jég miatt. Tehát felső Európában is korán köszönt be a' tél, mellynek szigorúságát onnan is jövendőlgetik, mert némely tájon szinte sáskasokaságban jelent meg a' szalonka, mit közelgő zordon tél csalhatatlan jelenségének tartanak az időjósok. Azonban nem csak éjszak, hanem délszak, sőt még az olasz, a' nápolyi örök tavaszlatu éj-hajlat is panaszkodik teli torokkal a' szokatlan koraságu hideg ellen, pedig félt a' világ, hogy Halley üstököse forró égövé varázslandja mérsékes földszakunkat. Csak a' mindenható számmester 's idővezér csalhatatlan, a' gyarló világ Meteorológiája esupa találgatás.

A' berlini főbibliai társaság oct. 22kén üllé alapítvása 21dik évnapiját, melly alkalomkor polgártársait buzgóbb egyúthatásra szólítá fel egy e' végre különösen szerkesztett iratban. Ebből kiteszik: hogy a' britt bibliai társaság Londonban, mellyet minden bibliai egyesület anyjának tekintetnek, 1804ben keletkezett 's 30 év alatt annyira gyarapodott, hogy már 1833ban ötezer testvér- és főkegyesületnél többet számlált Európa, Ázsia, Afrika és Amerikában 's ezek közül három ezer negyszázat egyedül Nagybritanniában 's Irlandban. Támadta óta oly rendkívüli részvétre 's gyámolításra méltaták, hogy 1833ig a' sz. irást egészen vagy részben 124 nyelven nyomathatá 's oszthatá ki, 's ezek közül olly 72 nyelven, mellyen e' társaság létesülte előtt a' sz. könyvnek egy része sem vala nyomtatva. 1833ban 36 más nyelvre fordítottá azt, mellyeken az még soha sem jelent meg. Az általa kiosztott egész vagy rész bibliának példánya 1833ig 13 millióra ment. 'S ennyi tömérdekség saját vallomása szerint még csak gyöngé kezdet. Összes költségei 1833ig 2 millió font sterlingre (20 millió pengő for.) rúgnak. Mindszáltal legnagyobb része a' legsürgetőbb szükségnek, főké a' hatszáz milliónyi pogány népknél, mellyek közt még félmillió példány sz. irást sem oszthatá ki, elégittetlen maradt 's a' kívánatok minden táj és helyről olly bekrosan 's ostrom-

lólág szaporodtak, hogy a' társaság 1833ban élénkebb 's egyetemibb részvét miatt nyilvános fölszólítást vala kénytelen kibocsátani e' sürgető hijány-pótlásra.

A M E R I K A.

Délamerika: Newyorki levelek oct. 9kéről közlik az Ujmexikóban sept. 18kán dühödött orkán részletes rajzát. Matamorásban 300 ház többé vagy kevesbé sérült meg, sok ezek közül összedült, sokat pedig szét kell bontani 's újra építtetni. A' szélvész a' legerősebb fákat derékban kötél gyanánt hajtogatta, tős gyökerestül kiszaggatta 's vihar-szárnyin elsodrotta. 'S mint-hogy éjjel vala e' végítélet, annál jobban bőszöng. A' folyam rettentő magasságra duzzadt 's több embernek oltá el életét. Még irtóztatóbbak valának a' zivatar dulásai Santiago és Bocca del rio táján. Amott hat lábra tornyosult a' tenger a' házak fölött, 's ezeket vagy tönkre zuzta vagy elmosta. Egy a' partfokon horgonyzott schoonert homok-dombra sujta 's ott fetreng az most is magasan és szárazon, amott pedig egy hajó fekszik most, hol az előtt a' vámraktárok állának, mellyeket a' feldühült elem vész hullámi elsöpröttek. Sok ember veszté itt életét 's a' fenmaradt lakosok csupán a' szomszéd homokhalmokra menekvés által szabadulhattak meg a' pusztító enyészettől, 's ha még két órával tovább ádázodik a' fürgeteg, ugy mindnyájan bizonyos martaléki fogtak volna lenni a' halálnak.

Éjszak-Amerika. A' Morning-Herald szerint, a' jól értesített körökben azt hiszik, hogy az elnökséget Van Buren ur fogja az éjszak-amerikai egyesült statusokban elnyerni. E' tudósításhoz a' jó Morning-Herald következő mesét ragaszt: Nekünk ellenben jó okaink vannak hinni, hogy az elnökválasztás 1836 martziusától egész octoberig el fog halasztatni, 's az új elnök csak 1837 martziusában fogja székét elfoglalni. — Ezzel a' Morning-Herald Franciaországot akarja megijeszteni, minthogy Jackson nem nagy barátja a' francia kormánynak. —

TÖRÖKORSZÁG.

A' török statuslap azon nyilvános katonaiskoláról, mellyet a' szultán 400 tanítvány számára könyvtárral, fürdővel és kórházzal együtt a' matschka katonai tanyák mellett alapított, következő érdekes adatokat közöl: Az egész intézet nyolcz osztályra van különözve. Az első osztályban a' kezdők ujaikkal tanulnak a' homokba betüket, köröket írni, 's betüket foglalni. A' 2ik 3ik, 4ik 's 5ik osztályban olvasni, 's írni tanulnak, 's oktatást vesznek az islam elveiben. — A' tanítványok kőablákra írnak, 's azokon számolnak. 6ik osztályban a' gyakorlási szabályok

és katonai alaprendeletek adatnak elő. Csak a 7ik és 8ik osztályban vesznek oktatást a' nyelvtudományban és szókötésben, úgy szinte a' földmérés és tollvitelben. Miután e' nyolcz alsó osztályt bevégezték, a' legokultabbak közülök kiválasztatnak a' 2ik magasb iskolára, hol a' háromszögmérés, magasb földmérés, betüvetés (Algebra) 's a' kúpszelések, Optika, erömütudomány, csillagászat, földírás, természettudomány, Chemia 's az arab, persa és francia nyelvek tanítatnak; ezekhez járul még a' vizépítés és erősítés-tudomány, valamint oktatás minden lovag és gyalog fegyvergyakorlásban; nyáron pedig uszás is tanítatik a' tengeren. A' szabály- és oktatási táblák könyomatuak; a' tanítványok a' sereg féldiján állanak, ruházatot 's ételt ingyen kapnak, gond van rá, hogy napjában ötször elmondják az előszabott imádságot, 's e' fölött illoen 's jó erkölcsüleg viseljük magukat. A' szultán számos kíséretben látogatta meg az intézetet. A' könyvtárban próbák tétettek a' villám-erömüvel. A' szultán meglátogatta még a' kórházat is, a' viadali gyakorlásokat, valamint elnézte egy ideig az írási gyakorlásokat a' homokba az első osztályban. A' 2ik magasb iskolában a' vár-épület, 's virág-rajzolatokat terjesztették elő, e' fölött szám- és betüvetési 's földmérési föladások oldattak meg. A' mecsetben kérdezte a' szultán: miért olly sötét az, 's miért nincsen ablak egyik oldalán vágva? Feleletül azt vette, hogy a' mecset ezen oldalán magtár vagy rakhely fog építtetni; mire azonnal megparancsolta, hogy a' magtárt máshová építsék. A' belminister erre átnyujtá a' szultánnak, ezen katonai akademia-fölkészítésre csinált chronostikonát. Az utolsó vers betüjei összeadva 1250 évét teszik a' Hedschirának, mint az alapítás korát. — Közönségesen azt hiszik, a' szultán serege nem fog egy ideig szaporodni; a' mostani: 92,000 főnyi, mellyből 60 ezer ázsiai, 32,000 pedig európai hadierejét teszi. Bizony igen nagy különség ahoz képest, midön ezelőtt 2—300 ezres sereggel rohant Hazánkra 's másuvá. —

Valamennyi Konstantinápolyban lakó görög alattvaló azon utasítást kapá követétől, hogy készen tartsák magukat Törökországot bizonyos idő 's mint beszélük hat hónap alatt, elhagyni. E' rendszabályról azt hiszik, hogy az egyedül a' görög kormánytól ered, 's okául azt mondják, hogy illy szoroson korlátozó szabályok nélkül az új status egész népsége apródonként kiköltöznek Törökországba, olly elégetlenek a' kormánnyal. Számos görög, csakhogy a' kénytelenségtől megszabadulhasson Konstantinápolyt elhagyni, készebbnek nyilatkozott ismét rajává (török alattvalóvá) lenni, de azt meg Russzia nem akarja megengedni.

Számos kiköltöző érkezik Görögországból ide, de visszautasítatik. —

OROSZORSZÁG.

Orenburgból jelentik, hogy ezen évben a' cserekereskedés karavánok által az ázsiai népségekkel, névszerint Bokharával és Chinával, igen élénk volt.

ELEGYHIREK.

E' hónapban jelentek Párisban meg Godoinak a' néhai spanyol békeherczegnek emlékirományai. 4dik Károly spanyol királynak ezen egykori kedvence Párisban él most ugy szólván szükségökre süllyedt állapotban. Szerencséje zenithjén (föpontján) álltakor eszt. dei jövedelme 6 millió real volt, költsége 2 millió; de ki álmodott akkor Spanyolországban zendületekről? Takarékos gazdálkodása gyümölcsinek egy részét ekkor az országos kincstár szükségéire kölcsönözte, más részét a' madridi nagykereskedőségnek tökésítette 's így könnyü volt az új kormánynak Godoi minden birtokát zárlat alá venni. Olaszországban honjából kibujdosta után 12 ezer tallérnyi segédpénzt rendelt a' szinte Rómában megtelepült 4ik Károly néhai spanyol király, számára, 's itt ő ingatlan birtokot is szerze magának, az úgy nevezett Maffei-villát, melly mintegy 30-33 ezer tallérnyi áru vala, 's egy palotát, mellyért egy ministerség évenkénti bér fejében 15 ezer fr. fizette. De mind ez hitelezőjikezeikre jutott, kiknek ő hitvese (az isméretes Tudo) 's veje (Ruspoli hg) tékozlataiért fizetni köteleztetett. Talán megmenthet még valamit a' hajótörésből, mert jószágai nem koboztattak el Spanyolországban, hanem csak zárlat alá vettek, mindazáltal a' spanyolországi közpénzügy szorongó állapotja igen nehezíti az illy elavult 's átáljában olly kancsalgó szemmel tekintett tartozási kövételésnek kielégíttetését. — A' londoni vakok közt igen nevezetes tüneményeket láthatni: A' cityben lakik egy vak könyváros, ki ezéhbeli társai közt árveréseken tett igen ügyes vételei miatt nagy hírt szerze magának. Továbbá naponként láthatni ott egy vak ujság-hordozót, ki lapvásárlatait rendesen végzi 's Drurylane szomszédjában azokkal ismerős vevőinek szolgál. A' Hackneei dologházban van egy vak ember, ki a' támadó gyuladásokkor mutatni szokott munkássága miatt igen elhiresült, mivel ollyankor mindig az első közt szokott lenni, ki a' butorokat kihordani segít, a' tüzfecskendőknél fáradhatlanul foglalatos 's e' mellett senkit sem akadályoztat vagy akadályoztatik. Mather fleetsreeti egyház jeles organistája különös szenvedelmű 's ügyességű a' magasra mászásban. Ha falun a' templomokban orgonál, többnyire azon szentegyházak tornyaira is felrándul, azt mondván, hogy ez neki végetlen 's határtalan gyönyörűséget szerez.

íránt,
folyva
minde
A' fő

sérelm

Qu
Martii
postula
quae op
Julii l
per Ro
se, et
b. Reso
et sacc
nisi, q
tractati
Domini
tum qu
rum at
monia
sanctin
esse op
artic.
tractan
bus ad
liquo a
b. Reso
Januar
eorum
inesset
solvisse
Commi
compen
jectum
poris i
quirat
a' cam
literari
individ
nequeu
Altefat
in art.
1741. C
strictu
visse,
tis, co
ctum r
postula
quo ill
esse. —
tis per
sae lin
tiae et
Carnio
tam ea
ratione
et ad e
terum i
Duitan